

Строченко, кандидат економічних наук, професор кафедри економіки, декан факультету ЕіМ Сумського НАУ

Медвідь В.Ю., доктор економічних наук, професор кафедри економіки

ВАЖЕЛІ ТА ПРИНЦИПИ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку української держави необхідність ефективної та результативної регіональної політики є очевидною. Від того, яким чином здійснюватиметься державне регулювання регіонального розвитку, залежить якість та швидкість здійснення соціально-економічних трансформацій як у регіонах, так і у країні в цілому.

Вирішення проблем регіонального соціально-економічного розвитку, становлення місцевого самоврядування та вдосконалення відносин «центр–регіони» в умовах адміністративно-територіальної реформи залежить, насамперед, від інституційного та правового поля для розробки й реалізації державної регіональної політики, чіткого розподілу функцій та координації діяльності державних органів управління різного рівня у сфері територіального розвитку країни.

В Україні впродовж незалежності регіональна економічна політика не належала до пріоритетів внутрішньої економічної політики держави, що означало, в свою чергу, відсутність структурованого і ефективного економічного регулювання регіонального розвитку. Сьогодні дозволяє вимагати формування нової архітектури економічного регулювання регіонального розвитку, особливо в умовах децентралізації владних повноважень. Важливою складовою сучасної зовнішньої економічної політики України є стратегія європейської інтеграції. Інтеграція в європейський економічний, правовий і гуманітарний простір є орієнтиром проведення системних реформ для модернізації країни. І найбільш суттєве реформування повинно здійснюватися на державному та регіональному рівнях. Проведення ефективної регіональної політики, з урахуванням досвіду країни ЄС, може дозволити Україні вирішити певні проблеми власного

економічного регіонального розвитку, в тому числі й зменшити просторову асиметрію економічного регіонального розвитку. Отже, із набуттям незалежності сучасна Україна зіткнулася з необхідністю розробки адекватної системи нормативно-правових документів, у яких були б закладені основоположні вимоги (відповідні норми та принципи регіональної економічної політики) до поступального розвитку як окремих територіальних утворень, так і всієї країни в цілому.

Через відсутність вітчизняної практики економічного регулювання регіонального розвитку до вирішення багатьох питань почали підходити з позиції світового досвіду, особливо країн Європи. Характерною рисою еволюції інституційного забезпечення регіональної політики в країнах ЄС є децентралізація на принципах субсидіарності. Регіональна політика є багаторівневою і здійснюється органами влади центру, регіонів та органами місцевого самоврядування.

Основоположними документами, які почали використовуватися при розробці власних нормативно-правових актів, стали «Європейська хартія місцевого самоврядування» [1] і «Декларація з регіоналізму в Європі» [2].

Європейська хартія місцевого самоврядування була підписана в Страсбурзі країнами-учасницями Ради Європи 15 жовтня 1985 р.; Україною вона була підписана 6 листопада 1996 року і ратифікована Верховною Радою України 15 липня 1997 р. У Європейській хартії місцевого самоврядування викладені основні положення щодо організації місцевого самоврядування, сфери його компетенції, умов реалізації повноважень на місцевому рівні, джерел фінансування, прав місцевих органів самоврядування на об'єднання. Крім того, тут виписані особливі положення, в яких викладені вимоги до дотримання даної Хартії.

Декларація з регіоналізму в Європі була підписана 4 грудня 1996 р. у Базелі на Асамблеї Регіонів Європи. Здебільшого цей документ має політичний характер. У Європейській декларації з регіоналізму викладені основні вимоги, відповідно до яких регіон є територіальним утворенням

державного законодавства, який має рівень, наступний за рівнем держави і такий, що має політичне самоврядування. Особливу частину в цьому документі становлять статті, що регламентують відносини між державою і регіонами, регіонами і місцевою владою, та звертають увагу на юридичну його обов'язковість, спрямовану на сприяння деяким регіонам у визначенні цілей і підходів до регіоналізації.

Європейська хартія місцевого самоврядування, і Декларація з регіоналізму в Європі є рамковими документами, що регламентують правовідносини в економічній, політичній і соціальній сферах на регіональному та місцевому рівнях. Тим самим вимоги окремих положень даних документів стають обов'язковими для застосування в разі їх ратифікації третіми сторонами, як це сталося з Європейською хартією місцевого самоврядування в Україні.

Єва Кіш зазначає, що базовими принципами регіональної політики згідно з класифікацією ЄС є: субсидіарність; децентралізація; партнерство; програмування; концентрація; адиціоналізм, які передбачають перерозподіл повноважень з метою їх ефективного використання та заохочення регіональних ініціатив, співробітництва між суб'єктами різних рівнів задля досягнення спільної мети [3, С. 53]. Так, партнерство при розробці стратегій регіонального розвитку передбачає урахування пріоритетних довгострокових та короткострокових цілей; а фінансова підтримка – обов'язкове доповнення надходжень від ЄС власними коштами реципієнтів [4, С. 3].

Також одним з основних принципів, сучасного функціонування Європейського союзу є принцип компліментарності або спільного фінансування, тому кошти, залучені на розвиток регіонів ніколи не виділяються центральними органами ЄС одноосібно [5, С. 157].

Як бачимо із змісту *табл. 1.*, у вказаних законах країн ЄС, спільним є те, що в них йдеться про партнерство і прозорість у прийнятті рішень щодо територіального управління економічним розвитком регіону та координацію інтересів всіх учасників суспільних відносин [6].

Законодавче закріплення принципів регіональної політики в
документах країн ЄС

Нормативно-правовий документ країн ЄС	Принципи регіональної політики
Закон Румунії «Про регіональний розвиток» № 315 від 28.06.2004 р. [7, 100]	субсидіарність; децентралізація; партнерство.
Акт «Про стимулювання регіонального розвитку Словацької республіки» від 18.10.2001 р. [7, 110]	партнерство; концентрація фінансових ресурсів; сталій економічний розвиток.
Закон «Про просторове планування Латвійської республіки» [7, 119]	сталість розвитку; координація інтересів держави і територій, врахування різноманітності природного, культурного середовища, людських та економічних ресурсів; розмежування повноважень; суперництво; безперервність та правонаступництво; прозорість і партнерство.
Закон «Про регіональний розвиток Республіки Болгарії» від 5.02.2004 р. [7, 127]	єдиний підхід до планування та програмування; концентрація ресурсів; партнерство; публічність та прозорість на всіх рівнях прийняття рішень; поєднання фінансування з національних джерел зі спільним фінансуванням з інших джерел; міжвідомча координація діяльності компетентних органів; координація з іншими структурними формами визначення політики на міжнародному, національному та регіональному рівнях.

В останнє десятиліття в Європі спостерігається об'єднання наукової, промислової, соціальної та регіональної економічної політик в інноваційну політику, головною метою якої стає підтримання середовища, що сприяє створенню нововведень, помітно зростає значення регіонального науково-технічного та інноваційного співробітництва [6, С. 6].

З огляду на нову стратегію економічного розвитку ЄС на найближчі сім років – «Європа–2020: стратегія розумного, стійкого та всеосяжного зростання», мову можна вести про наступну програму сприяння інноваційному розвитку регіонів. Судячи з пріоритетів фінансової політики Євросоюзу на період 2014–2020 років (рис. 1), у наступні сім років європейці зосередять свої ресурси на підтримці інноваційного розвитку регіонів як

основи створення нових робочих місць, розвитку конкурентоспроможності, економічного зростання, поліпшення якості життя та стійкого розвитку [7].

Рис 2.4. Принципи та напрями економічної регіональної політики ЄС на період до 2020 року*)

*) розроблено автором за джерелом [8]

Отже, основою сучасної економічної регіональної політики України має бути поєднання окремих принципів і стандартів ЄС із виробленням власних важелів і механізмів дієвого економічного регулювання регіонального розвитку. Основними принципами регіональної політики ЄС, що цілком прийнятні для умов України є, по-перше, концентрація фінансових ресурсів у регіонах, по-друге, партнерство і прозорість у прийнятті рішень та координація інтересів всіх учасників суспільних відносин.

Нормативно-правові документи, які регулюють важливі сфери регіонального (територіального) розвитку України умовно можна розділити на чотири групи. Перша група – це закони України, що визначають рамкові умови регіональної політики. Друга група охоплює Укази Президента України, в яких встановлюються умови територіального розвитку за напрямками економічної і соціальної політики, що мають істотні регіональні складові. Третю групу нормативно-правових актів складають Постанови Кабінету Міністрів України, в яких йдеться про особливі умови регулювання розвитку територій. Четверта група документів включає підзаконні акти Міністерства економіки України, що встановлюють диференційовані за регіонами показники, які є цільовими орієнтирами регіонального розвитку.

Законодавство з питань державної регіональної політики складається з Конституції України, законів України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про транскордонне співробітництво», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про державні цільові програми», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про Генеральну схему планування території України», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про засади державної регіональної політики», «Про співробітництво територіальних громад» тощо.

Одним з основних законів, у якому встановлюються норми права щодо регулювання економічних відносин, пов'язаних з економічним розвитком територій, є ЗУ «Про засади державної регіональної політики» (від 5 лютого 2015 р. № 156-VIII). У законі зазначено, що державна регіональна політика реалізується на основі одинадцяти принципів (*стаття 3*):

- законності – відповідності Конституції та ЗУ, міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана ВР України;
- співробітництва – узгодження цілей, пріоритетів, завдань, заходів і дій центральних та місцевих органів виконавчої влади;

- паритетності – забезпечення рівних можливостей доступу об'єктів регіональної політики до ресурсів державної фінансової підтримки регіонального розвитку;

- відкритості – забезпечення вільного доступу до інформації, що визначає державну регіональну політику;

- субсидіарності – передачі владних повноважень на найнижчий рівень управління для найбільш ефективною реалізації;

- координації – взаємозв'язку та узгодженості довгострокових стратегій, планів, і програм на державному, регіональному та місцевому рівнях;

- унітарності – забезпечення просторової, політичної, економічної, соціальної, гуманітарної цілісності України;

- історичної спадкоємності – врахування та збереження позитивних надбань попереднього розвитку регіонів;

- етнокультурного розвитку – відродження етнічної самосвідомості та збереження духовної і матеріальної культури етносів, сприяння розвитку їхньої етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності;

- сталого розвитку – розвитку суспільства для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь;

- об'єктивності – розроблення всіх документів, що визначають державну регіональну політику, на основі реальних показників, яких реально досягти та які можливо оцінити [9].

Серед основних пріоритетів державної регіональної політики (*стаття б*) визначено: по – перше, стимулювання та підтримка місцевих ініціатив щодо ефективності використання внутрішнього потенціалу регіонів для створення та підтримання повноцінного життєвого середовища, підвищення якості життя людей; по – друге, визначення проблемних територій у регіонах та реалізація державних заходів щодо вирішення проблем; по – третє, створення ефективних механізмів представництва інтересів регіонів на загальнонаціональному рівні і територіальних громад – на регіональному рівні.

ЗУ «Про засади державної регіональної політики» наголошує на тому, що під державною регіональною політикою необхідно розуміти: «систему цілей, заходів, засобів та узгодження дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної та культурної самобутності». Відповідно до Закону «Про засади державної регіональної політики» до документів, що визначають державну регіональну політику, належать: Державна стратегія регіонального розвитку України, План заходів з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку, регіональні стратегії розвитку, плани заходів з реалізації регіональних стратегій розвитку, інвестиційні програми (проекти), спрямовані на розвиток регіонів [9]. До повноважень державних адміністрацій у сфері державної регіональної політики (ст. 15) відноситься: забезпечення у відповідному регіоні реалізації державної регіональної політики; погодження проекту Державної стратегії регіонального розвитку України; забезпечення розроблення проектів регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації; розроблення програм і проектів регіонального розвитку тощо.

Іншими законами, у яких визначені повноваження місцевих органів влади щодо територіального управління регіонального розвитку, є: ЗУ «Про місцеве самоврядування» та «Про місцеві державні адміністрації».

У Законі України «Про місцеві державні адміністрації» в розділі 2 «Організаційно-правова основа місцевого самоврядування» у ст. 26 п. 22 передбачено, що однією з компетенцій сільських, селищних і міських рад є «затвердження програм соціально-економічного і культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування» [10]. У подальших пунктах цієї статті (23–29) визначені компетенції відносно формування і витрачання місцевого бюджету й утворення позабюджетних цільових коштів. Іншими

компетенціями у сфері економічного регулювання територіального розвитку для сільських, селищних і міських рад цим законом визначено: затвердження за встановленими порядками місцевих містобудівних програм, генеральних планів забудови відповідних населених пунктів, іншої містобудівної документації; встановлення відповідно до законодавства правил з питань благоустрою території населеного пункту; ухвалення рішень, пов'язаних із створенням спеціальних вільних та інших зон, змін у статусі цих зон.

Ст. 27 цього закону встановлені повноваження виконавчих органів сільських, селищних і міських рад у сфері соціально-економічного і культурного розвитку, планування й обліку, серед яких необхідно зазначити: підготовку програм соціально-економічного і культурного розвитку; забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку відповідної території, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів; надання районним, обласним радам необхідних показників і внесення пропозицій до програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідно районів і областей.

Іншим законом, у якому визначені повноваження місцевих органів влади щодо економічного регулювання територіального розвитку, є ЗУ «Про місцеві державні адміністрації». У розділі 1 «Повноваження місцевих державних адміністрацій» ст. 13 визначено перелік питань, які вирішуються місцевими державними адміністраціями, а саме [10]: соціально-економічний розвиток відповідних територій; питання промисловості, сільського господарства, будівництва, транспорту і зв'язку, науки, освіти, культури охорони здоров'я, фізкультури і спорту, сім'ї, жінок, молоді та неповнолітніх. Основними повноваженнями у сфері соціально-економічного розвитку ст. 17 визначено: розробку проектів програм соціально-економічного розвитку, складання необхідних для управління соціально-економічним розвитком відповідної території балансів трудових, матеріально-фінансових та інших ресурсів, місцевих будівельних матеріалів; внесення й узгодження з відповідними органами місцевого самоврядування пропозицій щодо

створення спеціальних (вільних) економічних зон; розробку і внесення пропозицій до проектів державних цільових програм, а також довгострокових прогнозів і проектів індикативних планів розвитку відповідних галузей господарського комплексу.

Таким чином, у розглянутих законах встановлено основні повноваження органів місцевого самоврядування і місцевих органів державної влади щодо здійснення оперативного і перспективного управління територіальним розвитком. Ці повноваження заклали базу подальших кроків для визначення правових важелів економічного регулювання територіального, в тому числі регіонального економічного розвитку (табл. 2.2.).

Відповідно до ЗУ «Про стимулювання розвитку регіонів України» основними принципами регіональної економічної політики були визначені наступні:

- збалансування загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів розвитку, визначення державою з урахуванням пропозицій органів місцевого самоврядування науково обґрунтованих пріоритетних напрямів регіонального розвитку;

- програмно-цільового підходу до розв'язання проблем соціально-економічного розвитку, створення сприятливого інвестиційного середовища в регіонах;

- максимального наближення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, до споживачів цих послуг;

- концентрації на конкурсній основі коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, а також інших ресурсів з метою досягнення найбільш ефективного їх використання для цілей регіонального розвитку;

- співробітництва та взаємної відповідальності центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, наукових і громадських організацій та інших суб'єктів у виконанні завдань регіонального розвитку.

Таблиця 2.2.

**Перелік Законів України, що регулюють економічний
(територіальний) розвиток**

Назва Закону	Сутність правового регулювання
ЗУ «Про державне прогнозування і розробку програм економічного та соціального розвитку України» [11]	<p>Визначено правові, економічні й організаційні основи формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного та соціального розвитку України, окремих галузей економіки й окремих адміністративно-територіальних одиниць як складової загальної системи державного регулювання економічного і соціального розвитку країни.</p> <p>Основні повноваження щодо підготовки прогнозів і програм у цьому законі виписані для ВР України, КМ України, уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань економічної політики, Ради міністрів АР Крим, місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування. Основний акцент зроблено на розробку середньо- і короткострокових прогнозів із виокремленням у них цілей і пріоритетів соціально-економічного розвитку.</p>
ЗУ «Про планування і забудову територій» [12]	<p>Упорядковує суспільні відносини у сфері забезпечення територіального розвитку, встановлює правові й організаційні основи планування, забудови та іншого використання територій і спрямований на забезпечення стійкого розвитку населених пунктів з урахуванням суспільних й особистих інтересів.</p> <p>Серед основних завдань планування і забудови територій можна виділено обґрунтування майбутніх потреб і визначення переважних напрямів використання територій, забезпечення раціонального розселення і встановлення напрямів стійкого розвитку населених пунктів, регулювання забудови населених пунктів та інших територій. Визначені пріоритети і концептуальні вирішення планування та використання території країни, вдосконалення систем розселення і забезпечення стійкого розвитку населених пунктів, розвитку виробничої, соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури, формування національної екологічної мережі.</p>
ЗУ «Про Генеральну схему планування території України» [13]	<p>Визначено території, розвиток яких потребує державної підтримки: території з критичним рівнем виробничо-містобудівельного освоєння та природно-техногенної небезпеки, низьким рівнем забезпеченості природними ресурсами; території із значним природоохоронним, рекреаційним, оздоровчим, історико-культурним потенціалом, високим рівнем виробничо-містобудівельної освоєності і природно-техногенної небезпеки; території із значним природоохоронним, рекреаційним, оздоровчим, історико-культурним потенціалом, низьким рівнем розвитку соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури, природно-техногенної небезпеки; території з високим рівнем радіаційного забруднення. При цьому в законі вказано механізм забезпечення реалізації Генеральної схеми планування територій.</p>
ЗУ «Про державні цільові програми» [14]	<p>Визначено основи розробки, затвердження і виконання державних цільових програм. Усі цільові програми було розділено на: загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, з охорони навколишнього середовища з довгостроковим періодом реалізації (реалізацією яких займаються центральні та місцеві органи виконавчої влади); інші програми, метою яких є вирішення окремих проблем розвитку економіки і суспільства, а також проблем розвитку окремих галузей економіки й адміністративно-територіальних одиниць, що потребують державної підтримки.</p>
ЗУ «Про стимулювання розвитку регіонів» [15]	<p>Встановлено правові, економічні й організаційні основи реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів і подолання депресивності територій.</p> <p>Викладено конкретні параметри, орієнтація на які дозволяє визнавати території депресивними: це стосується регіонів, промислових районів, сільських районів, міст обласного значення. При цьому депресивними визнаються відповідні території, де показники розвитку відповідають одночасно всім критеріям.</p>

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [16], насамперед, передбачає можливість об'єднання в сільську, селищну та міську територіальну громаду, утворення спільних органів управління

громадою та обрання відповідно сільського, селищного та міського голови. Основою процесу об'єднання є наявність перспективного плану, який готується в рамках методики формування спроможних територіальних громад [17].

Таким чином, закони склали своєрідний «каркас» нормативно-правової бази, що визначає правовідносини у сфері регулювання регіонального розвитку, що не виключало подальших кроків з вдосконалення і доповнення цієї бази іншими нормативними документами.

Наступними за рівнем ієрархії нормативно-правових документів є Укази Президента України щодо забезпечення умов економічного розвитку окремих територій. Згідно з концепцією державної регіональної політики 2008 р. [18] визначено чотирнадцять основних принципів державної регіональної політики, які враховують сучасний європейський досвід:

- конституційність та законність;
- верховенство прав людини – пріоритетність прав і свобод людини і громадянина у процесі формуванні та реалізації державної регіональної політики;
- єдність – неодмінність забезпечення територіальної, політичної, економічної, інформаційної, соціо-гуманітарної цілісності території України шляхом більш збалансованого соціального та економічного розвитку регіонів та підвищення їх конкурентоздатності;
- комплексність – врахування та просторова узгодженість реалізації всіх складових державної регіональної політики: політичної, соціальної, економічної, екологічної, гуманітарної, етнонаціональної;
- скоординованість – узгодження реформ, відповідних пріоритетів та дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спрямованих на реалізацію державної регіональної політики, які впливають на соціально-економічний розвиток України та її регіонів;

- децентралізація – перерозподіл владних повноважень на користь органів місцевого самоврядування з передачею їм відповідних ресурсів;
- субсидіарність – надання публічних послуг максимально близько до її безпосереднього споживача з урахуванням можливості якісного їх надання шляхом концентрації для цього матеріальних, фінансових та інших ресурсів на відповідному рівні територіального управління;
- доступність – забезпечення належного та своєчасного надання публічних послуг, простоти та вільного доступу осіб до їх отримання;
- пріоритетність та поетапність – концентрації ресурсів відповідно до встановлених пріоритетів, визначених цілей та етапів реалізації державної регіональної політики;
- програмність – реалізація державної регіональної політики на основі взаємопов'язаних довгострокових стратегій, планів та програм;
- партнерство – забезпечення тісного співробітництва, кооперації та солідарності між центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання, інститутами громадянського суспільства в процесі формування та реалізації державної регіональної політики;
- відкритість – прозорість, прогнозованість, передбачуваність діяльності центральних, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у формуванні та реалізації державної регіональної політики;
- відповідальність – центральні, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування всіх рівнів у межах наданих їм повноважень несуть усю повноту відповідальності за формування і реалізацію державної регіональної політики;
- усебічної державної підтримки розвитку місцевого самоврядування в Україні – формування правової, фінансово-матеріальної та організаційної його самостійності [18].

Таким чином, прийнята концепція державної регіональної політики була черговою спробою систематизувати розрізнені кроки щодо забезпечення цивілізованих умов розвитку регіонів.

Одним з інструментів територіального управління економічним регіональним розвитком на віддалену перспективу є регіональні стратегії розвитку. З метою визначення єдиного порядку і методичних основ розробки таких стратегій підготовлено відповідні методичні рекомендації [19], в яких знайшли відображення ключові принципи розробки, період дії (середньостроковий на 4-6 років і довгостроковий на 10-15 років). З урахуванням загальнодержавних пріоритетів, оцінок конкурентних переваг, обмежень, загроз і проблем розвитку кожного регіону визначаються пріоритетні завдання його розвитку, скоординовані дії центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, спрямовані на реалізацію певних завдань, і критерії їх вирішення.

Постановою КМ України від 21 липня 2006 р. «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р.» [20] принципи регіональної економічної політики визначені дещо в іншому складі. З'являються принципи концентрації ресурсів, синхронізації дій, узгодження пріоритетів і дій центральних і місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, поляризованого розвитку додатковості, збалансованого розвитку.

З урахуванням змін зовнішніх та внутрішніх умов для розвитку регіонів протягом останніх семи років (з початку 2014 року з'явилися додаткові ризики, пов'язані як із зовнішнім впливом дій РФ стосовно АРК, м. Севастополя та східних регіонів України, так і з внутрішніми чинниками, що породжені недосконалістю державної політики) вдосконалено та затверджено Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року [21]. У зв'язку з цим у Стратегії визначено цілі державної регіональної політики на період до 2020 року, а саме: підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів; територіальна соціально-економічна

інтеграція і просторовий розвиток; ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку. При цьому остання ціль повинна ґрунтуватися на: децентралізації влади, реформуванні місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою; удосконаленні системи стратегічного планування регіонального розвитку на загальнодержавному та регіональному рівні; підвищенні якості державного управління регіональним розвитком; посиленні міжгалузевої координації в процесі формування та реалізації державної регіональної політики; інституційному забезпеченні регіонального розвитку.

Серед основних принципів регіональної економічної політики, крім зазначених у Державній регіональній стратегії до 2015 р., визначаються такі, як: координація – взаємозв'язок та узгодження довгострокових стратегій, планів та програм розвитку на державному, регіональному та місцевому рівнях; історична спадкоємність – врахування та збереження позитивного досвіду розвитку регіонів; сталий розвиток - забезпечення невиснажливого, ощадного та ефективного використання енергетичних, матеріальних, природних та інших ресурсів для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь.

Механізм і процедури реалізації регіональних стратегій розвитку визначено виходячи з того, що їх склад і зміст обґрунтовуються завданнями створення економічних, організаційних, нормативно-правових й інших передумов для реалізації основних принципів стійкого збалансованого розвитку регіону. При цьому головним інструментарієм такої реалізації визначено послідовну розробку програм і угод регіонального розвитку.

Отже, як можна побачити, кожен документ щодо територіального управління економічним регіональним розвитком містить власний набір принципів регіональної економічної політики, який відрізняється змістом та кількістю. Формування принципів державної регіональної економічної політики відбувається на основі визначення проблем та пріоритетів регіонального економічного розвитку. Не викликає сумнівів необхідність

подальшого дослідження щодо формування механізмів адаптації територіального управління економічним розвитком регіонів в умовах адміністративно-територіальної реформи на основі координації (узгодження цілей та завдань територіального управління), так як, це є потребою сучасної регіональної економічної політики.

Таким чином, загалом формування регіональної політики України та застосування відповідних інструментів та механізмів територіального управління економічним розвитком регіонів відбувається з врахуванням позитивного досвіду регіональної політики ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Европейская хартия местного самоуправления // Народный депутат. – 1993. – № 11. – С. 3-7.
2. Декларация по регионализму в Европе [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.aer.eu/fileadmin/user.upoand/PressComm/Publications/Declaration_Regionalism/dam/110/ru/DR_RU.
3. Регіональна політика в країнах Європи: Уроки для України / С. Максименко, Є. Кіш, М. Ленджел, І. Студенніков; за ред. С. Максименка. – К.: Логос, 2000. – 171 с.
4. Кудіна В.О. Використання у вітчизняній регіональній політиці європейського досвіду регулювання розвитку територій [Електронний ресурс] / О.В. Кудіна. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2009-2/doc/5/05.pdf>.
5. Олійник В. Теоретичні засади та практика моніторингу регіональної політики ЄС [Текст] / В. Олійник, О. Гончарова // Міжнародна економічна політика. – 2014. – № 2 (21). – С. 155-178.
6. Їжа М.М. Трансформація регіональної політики ЄС: Висновки для України [Електронний ресурс] / М.М. Їжа. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/>.
7. Дегтярьова І.О. Принципи нової державної регіональної політики України [Електронний ресурс] / І.О. Дегтярьова // Теорія і практика державного управління. – Вип. 3 (26). – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis./cgiirbis_64.exe.
8. European Commission 29.6.2011 Communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee of the Regions A Budget for Europe 2020 – Part II : Policy fiches [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/health/programme/docs/maff_2020_fiches_en.pdf
9. Про засади державної регіональної політики: Закон України (Відомості ВР України ,2015, № 13, ст.90). - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

10. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 р № 280/97 // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

11. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586–XIV// Офіційний вісник України. – 1999. – № 18. – Ст. 3.

12. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 25. – Ст. 195.

13. Про планування і забудову територій: Закон України від 20.04.2000 р. № 1699-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 31. – Ст. 250.

14. Про генеральну схему планування території України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3059-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 30. – Ст. 204.

15. Про державні цільові програми: Закон України від 18.03.2004 р. № 1621-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 25. – Ст. 352.

16. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від лютого 2015 р. № 157-VIII / (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91) - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19/ed20150714>

17. Методика формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів від 8 квітня 2015 року № 214. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п>

18. Концепція державної регіональної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minregionbud.gov.ua/index.php?id=895.

19. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку: Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 29.07.2002 р. № 224 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.nau.ua/doc/.

20. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р.: Постанова Кабінету Міністрів від 21.07.2006 р. № 1001: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>.

21. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2014 р. № 385 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 70. – Ст. 1966.